

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Andra Kammaren. N:o 65.

Fredagen den 24 maj.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 16 och den 17 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden n:is 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163 och 164 samt sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden n:is 13 och 14.

§ 3.

Vid föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets memorial, n:o 15, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och lagutskottets sekreterare och vaktbetjäning, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 4.

Vidare föredrogos, men blef ånyo lagdt på bordet Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 35.

§ 5.

Statsutskottets härefter föredragna utlåtande, n:o 126, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående om- och tillbyggnad af det gamla riksdagshuset å Riddarholmen för beredande af lokaler åt vissa statens ämbetsverk m. m., blef af kammaren godkändt.

§ 6.

Efter föredragning af statsutskottets utlåtande, n:o 134, i anledning af väckt motion om ändring af bestämmelserna rörande statsunderstöd åt folkhögskolor, begärdes ordet af

Herr Ödman, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har, som herrarna behagade finna, väckt en motion, åsyftande förklaring af kungörelsen angående folkhögskolorna i riket. Det är icke fråga om någon ökning eller minskning af anslaget, utan blott om ett förtydligande af författningen. Kungörelsen af den 25 maj 1900, angående anslag till understöd åt folkhögskolor samt för utbildning af lärare och lärarinnor vid dylika skolor, förordnar i de två första momenten, att till folkhögskola, som pågår minst tjugo veckor, skall anslås högst 3,000 kronor och att till kvinnlig folkhögskola, som pågår omkring tolf veckor, skall anslås högst 1,800 kronor.

Herrarna torde behaga finna skillnaden mellan dessa två uttryck. I första momentet står: »folkhögskola», i andra momentet »kvinnlig folkhögskola». Det finnes icke något ställe, där det uttryckligen står »manlig folkhögskola».

Nu har jag begärt endast det förtydligandet, att åt dessa må gifvas följande lydelse:

»till manlig eller kvinnlig folkhögskolekurs, som påginge minst tjugo veckor, högst tre tusen kronor;

till manlig eller kvinnlig folkhögskolekurs, som påginge omkring tolf veckor högst ett tusen åtta hundra kronor».

På vissa ställen i riket, synnerligast i Bohuslän, där den manliga befolkningen utgöres af sjömän och fiskare, har det yppat sig svårigheter för denna befolkning att få sex månaders ledighet i sträck.

Man har därför tänkt sig, att, i händelse man finge dela kursen i 2- eller 3-månaders kurser, det skulle vara möjligt för den manliga befolkningen att göra sig mera nytta af skolan och för skolan att göra mera nytta för den förra. Nu ser man ofta, hur ungdomarna gå sysslolösa i ett par tre månader men de kunna ej inskrifvas i folkhögskolan, ty de kunna ej förbinda sig att vara där 6 månader eller hela vintern därför, att då börjar fisket och sjöfarten på nytt igen. Nu är det endast min mening, att man skulle gifva folkhögskolestyrelsen rättighet att uppdelade kursen i två 3-månaderskurser för manlig eller kvinnlig ungdom äfvensom att anordna en kvinnlig kurs på 6 månader eller, som det står, 20 veckor. De kvinnliga folkhögskolorna äro åtminstone på vissa ställen af fullt ut samma betydelse som de manliga, ty det är kvinnorna, som uppfostra barnen och sköta hemmen, då männen ligga ute på havet, och det vore därför särdeles lämpligt, om äfven kvinnorna kunde få en bättre tid för sina kurser.

Synnerligast gäller detta de praktiska ämnena, d. v. s. undervisningen vid skolkök, i slöjd och annat sådant.

Jag kan naturligtvis icke och vill icke vid denna tid af riksdagen, när vi arbeta på öfvertid och tiden sålunda är dyrbarare än vanligt, yrka bifall till motionen och ännu mindre begära omröstning. Hvad jag sagt har jag endast velat yttra därför, att det möjligen kunde bereda väg för en motion i samma syfte ett annat år.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Härefter föredrogos hvart för sig statsutskottets utlåtanden:

n:o 135, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för rektorn vid folkskoleseminariet i Strängnäs S. F. G. Lundqvist till uppflyttning i högre lönegrad;

n:o 136, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronan tillkommande andel af hemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Mjölby n:o 2 Kanikegården i Östergötlands län;

n:o 137, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa lägenheter från förra regementspastorsbostället $\frac{3}{4}$ mantal Bondeby n:o 2 i Södermanlands län;

n:o 138, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från förra kronofogdebostället 1 mantal Sör Gardsbo n:o 5 i Västmanlands län;

n:o 139, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två områden från förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Dufvedal n:o 1 i Östergötlands län;

n:o 140, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra militiebostället $\frac{1}{4}$ mantal Spiksborg n:o 1 i Östergötlands län;

n:o 141, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till kungsgården Schenäs i Östergötlands län hörande lägenheter;

n:o 142, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter timmermannen Karl Karlsten från Skönsmon; och

n:o 143, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter hustru Sofia Rosalie Anderson, född Backman.

Hvad i dessa utlåtanden hemställts bifölls af kammaren.

*Angående
ersättning till
gästgifvare
för afstodande
af utskänkningsrätt.*

§ 8.

Till afgörande förelåg vidare sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande, n:o 11, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ersättning till gästgifvare, som afstå från dem jämlikt 10 § i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 tillkommande rätt till utskänkning af brännvin.

Med anledning af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning hemställde utskottet, att Riksdagen måtte

dels medgifva,

att, därest ägare af gästgifveri, hvilken på grund af bestämmelserna i 10 § af förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 vore berättigad att fortfarande efter den 1 november 1907 utskänka brännvin, afstode från den honom sålunda tillkommande utskänkingsrättigheten, till honom finge under därefter angifna villkor utbetalas ersättning, bestämd på nedannämnda sätt:

1) manlig, gift gästgifveriägare afsäger sig utskänkingsrätten för såväl sig själf som för sin hustru, ägande hustrun, därest äktenskapet blifvit ingånget före den 1 maj 1907, att, såframt hon öfverlever mannen, efter hans frånfalle under sin återstående lifstid uppbära den ersättning, hvartill mannen, enligt hvad nedan sägs, om han lefvat, varit berättigad;

2) ersättningens årliga belopp utgör tio öre för hvarje liter af det litertal, hvartill brännvinsförsäljningen vid gästgifveriet enligt § 16 mom. 3 och 4 i förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin m. m. den 24 maj 1895 blifvit beräknad i medeltal för de tre försäljningsåren 1 november 1904—31 oktober 1905, 1 november 1905—31 oktober 1906 och 1 november 1906—31 oktober 1907, dock att nämnda ersättning ej i något fall må öfverstiga vare sig den ersättning, som, enligt hvad i den vid statsrådsprotokollet fogade tabell angifves, af gästgifveriägaren i sådant afseende begärts, eller den, enligt hvad samma tabell utvisar, af honom uppgifna medelinkomsten af brännvinshandeln vid gästgifveriet under åren 1904—1906;

3) ersättningen utbetalas kvartalsvis vid början af hvarje kvartal från och med ingången af försäljningsåret näst efter det, hvarunder gästgifveriägaren afsagt sig utskänkingsrätten;

samt att till ägaren af Skillingaryds gästgifveri i Jönköpings län finge, under villkor att han för sin egen och för sin hustrus räkning från och med den 1 november innevarande år afstode från dem tillkommande utskänkingsrätt vid nämnda gästgifveri, utbetalas ett belopp af 2,000 kronor;

dels ock förklara, att, utan hinder af den i 25 § i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 meddelade föreskriften om insättning i statskontoret af vissa andelar

af brännvinsförsäljningsmedlen, förenämnda ersättningar finge utgå af nyss omförmälda andelar, innan inleverering däraf till statskontoret ägde rum.

Vid utlåtandet hade emellertid afgifvits reservation af herrar *Persson* i Tällberg, *Jansson* i Krakerud och *Byström*.

*Angående
ersättning till
gästgifvare
för afstånde
af utskänkningsrätt.*

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Eriksson i Grängesberg, som yttrade: Herr talman! Den fråga, som nu föreligger, har från många håll framställts vara af stort nykterhetsintresse. Jag anser dock för min del, och jag tror äfven, att de flesta nykterhetsvänner äro af samma åsikt, att vi icke kunna vara med om att bifalla, hvad Kungl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit. Jag för min del nödgas yrka afslag, och jag ber därför att med några ord få angifva skälen härtill. Som af den kungl. propositionen framgår och vi känna till, upphöra gästgifvarnes rätt att försälja till afhämtning från och med den första november innevarande år. De gästgifvare, hvarom här är fråga, eller åtminstone de flesta af dem hafva sålt större delen af sitt brännvin till afhämtning. En gästgifvare inom min domsaga, jag menar ägaren af Västerby gästgifveri, har af Kungl. Maj:t föreslagits till erhållande af det näst högsta ersättningsbeloppet. Han innehar visserligen ett gästgifveri, där han till spisande gäster försålt brännvin, det är sant, men denna försäljning har försiggått i mycket ringa utsträckning, en sup då och då. Emedan gästgifveriet är beläget på en mindre befolkad trakt, har det varit besökt af endast ett fåtal resande. Gästgifvaren har sålt brännvin till afhämtning, och detta har gått så till, att han efter rekvisition expedierat sin vara rundt hela bergslagen. Han har på detta sätt i genomsnitt under de tre sista åren försålt 70,000 liter brännvin per år. Försäljning till afhämtning skall nu upphöra. Gästgifvaren kommer hädanefter endast att utskänka brännvin, och detta kommer naturligtvis endast att ske till den närmaste, rundt omkring gästgifveriet boende befolkningen. För att nu gästgifvaren skall afstå från sin utskänkningsrätt är föreslaget, att han skall få en årlig ersättning af 5,000 kronor. Från ren statsfinansiell synpunkt sedt kan jag icke biträda detta förslag. Det är icke alls utrönt, huru stor brännvinsförsäljningen på ifrågavarande plats blir efter den 1 november. Jag tror, att hela försäljningen icke ens kommer att uppgå till 1,000 liter per år. Att af statsverkets medel lämna denna person en ersättning af 5,000 kronor kan jag därför för min del icke anse vara skäligt. Jag anser, att om ersättning skall gifvas och om vi skola inlösa dessa rättigheter, detta från nykterhetssynpunkt kan vara behjärtansvärdt och riktigt. Dock bör den nya brännvinsförordningen under några år först få visa sina verkningar, så att man får se, hvad dessa gästgifverier verk-

Angående
ersättning till
gästgifvare
för afstånde
af utskänkningsrätt.

(Forts.)

ligen komma att försälja. Nu kan ju hända, att förhållandena å vissa platser inom Sverige icke äro sådana som jag här påpekat, men jag tror dock, att de i de flesta fall äro det. Det finnes en plats nämligen Skillingaryd, där jag för min del gärna skulle vara med om att bevilja begärda två tusen kronor, om utskänkningen därigenom helt och hållet kunde tagas bort. Men att bevilja alla dessa i flera fall rundliga belopp kan jag icke vara med om. Den gästgifvare i min hembygd, som jag anför, är ej mera än c:a 60 år gammal och hans hustru är 50-årig. Någondera af dessa kan lefva ännu i 30 år och staten skulle sålunda endast i detta fall få utgifva 150,000 kronor. Kunde man nu vara alldeles viss om, att på dessa platser hädanefter icke någon som helst sprit- eller maltdrycksutskänkning komme att finnas, skulle jag för min del gärna gifva min röst åt förslaget, men uti Kungl. Maj:ts proposition finnas inga som helst löften i detta afseende. Det finnes icke några formellt bindande bevis för att icke, sedan gästgifvarne afstått sina utskänkingsrättigheter, ett bolag kan öppna brännvinsmagasin på platsen. En person kan komma och begära att få utskänka malt-drycker och erhålla tillstånd därtill, och så har man både ölkrog och brännvinsmagasin. Vi hafva således inga bevis för att rus-drycks- eller maltdrycksförsäljningen komme att upphöra. Under sådana förhållanden kan jag icke inse, att det från nykterhets-synpunkt sedt är af så stort intresse att dessa rättigheter inlösas. Det är ett nykterhetsintresse, det måste erkännas, men att det är så stort, att statsverket för dess skull verkligen skulle uppoffra dessa penningar, betvivlar jag. På grund af hvad jag nu anför, och enär jag anser, att det behöfves två eller tre år att utröna, huru det kommer att ställa sig med försäljningen efter den nya lagens trädande i kraft, skall jag, herr vice talman, be att få yrka afslag å utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Nilson* i Örebro, *Lindgren* i Islingby, *Olsson* i See, *Leksell*, *Matsson*, *Ström*, *Jansson* i Edsbäcken, *Berg* i Göteborg, *Johansson* i Öja, *Kropp*, *Beckman* i Djursholm, *Blomberg*, *Pettersson* i Södertälje, *Wavrinsky* i Stockholm, *Thylander*, *Rydén*, *Hellgren*, *Carlsson* i Malmberget, *Jonsson* i Lycksele, *Sedén*, *Lundström* och *Ersson*.

Herr Hammarlund: Herr talman, mina herrar! Den, som genomläst utskottets motivering, finner, att utskottet varit mycket tveksamt i denna fråga. De tre första styckena uti utskottets motivering peka ju rakt på afstyrkande. I dessa stycken hafva just de synpunkter blifvit framhållna, som den närmast föregående talaren påpekat. Efter att hafva framhållit dessa saker slutar emellertid utskottet med att säga: »Det får i allt fall anses såsom en fördel, värd någon uppoffring från det allmän-

nas sida, att de privilegierade utskänkingsrättigheterna snarast möjligt upphöra och att frågan om utöfvande af brännvinsförsäljning kommer under vederbörande kommuners afgörande i vanlig ordning. Och ett steg i denna riktning innebär den kungl. propositionen». Och på grund däraf hemställes om bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Om man hade utslutit detta sista stycke, kunde utskottet mycket väl hafva sagt: på grund af hvad som anförts får utskottet hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Om man ser denna sak opartiskt, får man väl dock medgifva, att det måste betraktas som en fördel för det allmänna, att en inlösen kommer till stånd, och att det är värdt en uppoffring att få antalet af de privilegierade gästgifverierna minskadt. Ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition komme helt visst att bidraga till större ordning och nykterhet uti åtskilliga kommuner. Härtill kommer, att kommunerna — och detta är en mycket viktig omständighet — skulle på de ställen, där det nu finnes privilegierade gästgifverier, hvilkas ägare vilja afstå från sina utskänkingsrättigheter, komma att få i sin hand att kunna bestämma, om några utskänkingsrättigheter skola få förekomma eller icke, någonting som kommunerna för närvarande icke kunna göra. Vidare skulle ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition medföra, att man därigenom kunde utöfva tryck på de nuvarande innehafvarne. Nykterhetsvännerna i orten kunna säga till ägarne af dylika privilegierade gästgifverier: afstå från edra rättigheter, så få ni den ersättning, som blifvit af Riksdagen bestämd! Som det nu är, kan man icke gärna säga till dem: ni bör afstå från edra rättigheter, ty de få icke någon ersättning. Att gå så långt torde vara något hårdt. Man får respektera en gång medgifna privilegier, äfven när det gäller gästgifvare.

Utskottets flertal har kommit till den uppfattningen, att man bör lämna denna ersättning, och jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Johansson i Jönköping: Vi nykterhetsvänner äro naturligtvis glada öfver hvarje åtgärd, som åsyftar att minska antalet krogar, och från den synpunkten har den föreliggande kungliga propositionen verkligen något för oss mycket tilltalande. Men i ärendets nu föreliggande skick kan jag likväl icke skänka framställningen mitt gillande. Ty det synes mig, som om ärendet icke är så utredt, att det för närvarande bör bifallas. Det är egentligen endast en af de ifrågavarande rättigheterna, som varit föremål för sådan förberedande behandling, att Riksdagen bör kunna bifalla framställningen i fråga om densamma, och det är rättigheten i Skillingaryd. Där föreligger ett bestämt erbjudande, att om innehafvaren får 2,000 kronor, indrages krogen. Men beträffande alla de öfriga skall Riksdagen endast besluta, att om

*Angående
ersättning till
gästgifvare
för afstående
af utskänk-
ningsrätt.*
(Forts.)

Angående
ersättning till
gästgifvare
för afstämde
af utskänk-
ningsrätt.
(Forts.)

vederbörande vilja upphöra med rörelsen, så skall ersättning till dem utbetalas. Hvad blir följden? Jo, naturligtvis, att de innehafvare af sådana rättigheter komma att gå in på erbjudandet, för hvilka detta ställer sig gynnsamt. Men då blir det så, att för de rättigheter, som göra den minsta skadan, där det säljes minst spirituosa och följaktligen förtjänas minst, kommer staten att få erlægga ersättning till innehafvarne, så att de ha fördel af affären i alla fall. Men på alla de ställen, där man förtjänar större belopp på försäljningen, där kommer man att afslå framställningen och fortsätta med rusdryckstrafiken. En sådan anordning kan ju icke vara lämplig. Därför menar jag, att en framställning som denna, därest den skall vinna Riksdagens bifall, bör meddela, att innehafvarna af rättigheterna bestämdt förklarat att, om de få ifrågavarande belopp, de skola afstå från rörelsen, så att man vet, hvad man gör. Nu blir resultatet blott, att man får lösa in de rättigheter, där det är fördelaktigt för innehafvarne att få lösepenningen, men får behålla alla krogar, som göra större skada, där man tjänar väsentliga summor på affären. Jag finner icke, att det från nykterhetssynpunkt kan vara lämpligt att gå in på en sådan uppgörelse. Det är uppenbart, att efter den 1 november i år rörelsen kommer att på de flesta ställen i hög grad minskas i omfattning, då det icke längre blir fråga om minut-försäljning utan endast om utskänkning.

För att gifva kammarens ledamöter en föreställning om hur man ser saken ute i orterna, kan jag meddela, att från den valkrets, där den krog är belägen, för hvilken här föreslås den allra största lösesumman, nämligen Hvetlanda i Jönköpings län, ingått en mängd resolutioner till valkretsens representant, herr Danielsson, hvari protesteras mot detta sätt att lösa frågan. Jag kan icke neka mig att läsa upp en framställning om denna krog. Jag skall icke besvara kammaren med hela densamma, utan skall blott citera ett stycke ur det utlåtande, som beträffande denna rättighet afgifvits af kronofogden i orten. Han säger efter att ha lämnat åtskilliga statistiska uppgifter: »Hvad slutligen det vederlag vidkommer, som enligt min åsikt borde bjudas änkan Jonsson för afsägelsen af ifrågavarande utskänkningsrätt, så är mig mer än motbjudande att härutinnan ens behöfva föreslå något som helst belopp, då det är alltför väl bekant och af en del af allmänheten, som icke är helt och hållet omdömeslös eller likgiltig för en rättvis beskattning, till fullo insett, hvilka *enorma* summor brännvinsskatt, staten under de senaste 10 à 15 åren i följd af ett slappt och oförlåtligt låt-gå-system, beträffande det årliga liter-talets bestämmande, endast från denna affär gått miste om, hvar-före det vore rent af upprörande, om staten genom något större och oskäligt vederlags bestämmande komme att tillskyndas än ytterligare förlust på ifrågavarande privilegierade gästgifveri-handtering.

Skulle emellertid affären, med de inskränkningar nya lagen bestämmer, komma att med sin verksamhet fortsätta efter den 1 november och utskänkingsrörelsen hållas inom laglighetens gränser samt skjutsstationen därstädes med detta års utgång möjligen öfvergå i andra händer — något som för öfrigt icke är otänkbart — är det alldeles tydligt, att affärens omsättningsförmåga blifver ytterligt begränsad, hvarföre jag med hänsyn härtill icke anser det årliga vederlaget böra föreslås till högre belopp än 500 kronor.»

Angående ersättning till gästgifvare för afstående af utskänkingsrätt.
(Forts.)

Men för denna rättighet föreslås i den kungliga propositionen ett ersättningsbelopp af 6,200 kronor årligen!

Jag måste för min del uttala, att om frågan hade framkommit i den form, att ett bestämdt erbjudande från hvarje gästgifvare förelegat, så att inlösen kunnat komma i fråga icke blott beträffande de jämförelsevis oskadliga rättigheterna utan beträffande alla, skulle jag kunnat gå med på förslaget, om tillika den inskränkning hade gjorts, att aftalet skulle gälla endast i det fall, att ingen ny rättighet komme att upprättas inom kommunen. Ty märk väl, mina herrar, vi stå inför den faran också, att, om vi lösa in de nuvarande rättigheterna i kommunerna, andra kanske upprättas strax därefter. Hvad ha vi då vunnit genom att bifalla detta förslag? Jo, vi få pensionera den gamla innehafvaren af försäljningsrättigheter, men i stället uppväxa måhända andra sådana.

Jag beklagar, att jag icke under sådana förhållanden kan gå med på den föreliggande kungliga propositionen. Om den framkommer till ett annat år i ett annat och bättre skick, skall jag gärna skänka min röst åt densamma, liksom jag gärna skulle velat understödja framställningen om Skillingaryds gästgifveristations inlösen, men i frågans nuvarande läge måste jag sluta mig till dem, som yrka afslag.

Häruti instämde herrar *Anderson* i Hasselbol, *Danielsson*, *Hultkrantz* och *Andersson* i Baggböle.

Herr Larsson i Klagstorp: Herr vice talman, mina herrar! I det outredda skick, hvori denna fråga föreligger, anser jag det omöjligt att kunna bifalla den kungliga propositionen. Man har ju icke den allra ringaste aning om, hvilken inkomst dessa gästgifverirättigheter komma att gifva, sedan den nya lagen träd i kraft. De beräkningar, som här förelagts oss, visa den sammanlagda inkomsten af såväl försäljning som utskänkning. När försäljningen den 1 november i år upphör och endast utskänkningen får kvarstå, så skall denna inkomst bli så betydligt reducerad, att åtminstone vid många gästgifverier det icke ens skall betala sig att hålla betjäning och lokaler. Skulle det då vara skäl att så att säga pensionera dessa innehafvare, därför att

*Angående
ersättning till
gästgifvare
för afstående
af utskänkningsrätt.*

(Forts.)

de under årtal bedrifvit denna hedervärda handtering och skördat ofantlig vinst? Jag kan åtminstone icke se, att något skäl talar för denna pensionering.

En annan fara, som lurar på oss, är, att om vi inlösa en rättighet, intet hinder finnes för att på samma ort kan bildas ett bränvinsförsäljningsbolag, som upptager och fortsätter den handtering, som vi inlöst. Det finnes inom min egen valkrets två gästgifverier, som äro föreslagna att inlösas. Innehafvaren af det ena skulle få ett årligt underhåll af 4,000 kronor och innehafvaren af det andra 1,500 kronor. På den plats, där rättighetens innehafvare är föreslagen att få 4,000 kronor, lär mau, enligt hvad som från säkert håll meddelats mig, endast vänta på, att Riksdagen skall godkänna detta förslag för att på samma ort bilda ett bränvinsförsäljningsbolag. Finnes det rim och reson i att bevilja en sådan pension, då vi kunna vara absolut öfvertygade om, att vi icke kunna taga bort utskänknigen, utan få bränvinsförsäljningsbolag i stället för de nuvarande innehafvarne? Jag för min del kan åtminstone icke för närvarande gå med på en sådan inlösen. Sedermera, när man får veta, hvad en sådan rättighet kan vara värd, då den nya lagen varit gällande ett år eller två, bli kanske gästgifvarne nöjda med att lämna sina rättigheter till jämförelsevis ringa pris, och då först anser jag, att det kan vara tid att tänka på att inlösa sådana rättigheter. För närvarande yrkar jag afslag.

Herr statsrådet Roos: Herr talman, mina herrar! Då statsrådet Swartz är förhindrad att i dag vara här närvarande och svara å de anmärkningar, som blifvit gjorda mot den föreliggande propositionen, skall jag tillåta mig att göra det i hans ställe.

De talare, som hittills uppträdt och yrkat afslag å utskottets hemställan, ha förklarat sig vara nykterhetsvänner, och de ha såsom sådana erkänt, att genom ett bifall till utskottets förslag skulle åtminstone *något* kunna vinnas ur nykterhetssynpunkt, men de ha fäst sig vid den »statsfinansiella» sidan af saken, och med utgångspunkt därifrån yrkat afslag.

Den förste talaren, herr Eriksson i Grängesberg, behandlade, såvidt jag kunde finna, frågan utförligast. Han anförde tre skäl, hvilka enligt hans mening talade för ett afslag. Det ena af dessa skäl var, att åtskilliga af de nu ifrågavarande gästgifvarne för närvarande utöfvade en så obetydlig försäljning af brännvin till förtäring på stället, att de nu föreslagna inlösningssummorna voro alltför stora och att vidare den skada, som genom försäljningen vållades, icke skulle vara så afsevärd. Det andra skälet var, att det icke blifvit utredt, huru stor försäljningen skulle bli efter den 1 november i år, och det tredje, att äfven om dessa gästgifvare blefve, som man säger, pensionerade, skulle det på ett eller annat sätt uppstå nya försäljningslokaler.

Jag vill då först tala om det första af dessa skäl: att å somliga gästgifverier endast försäljes mycket litet brännvin till för-
tärning å stället. Ja, det är sant. Det finnes somliga gästgifverier, där ingen utskänkning alls äger rum, utan där affären är helt och hållet baserad på försäljning till afhämtning. Jag känner till gästgifverier i Småland, som omsätta sina varor öfver hela Sverige; de annonsera bland annat i Norrbottens tidningar, och de ha på det sättet gjort stora affärer där uppe. Jag känner likaledes till gästgifverier, där utskänkningen blott är så att säga ett litet bihang till utminuteringsrörelsen, men jag vet äfven, att på en del gästgifverier är utskänkningen afsevärd. Med nu instundande 1 november blir naturligtvis förhållandet i viss mån ett annat. Då nämligen rätten till utminuterung upphör, måste gifvetvis innehafvarne af gästgifverierna, för att bereda sig någon inkomst af gästgifverierörelsen, i större grad än hvad hittills varit fallet lägga an på utskänkningen. På de gästgifverier, där hittills icke någon utskänkning ägt rum, skulle sådan antagligen anordnas, och där utskänkningen varit obetydlig, skulle den komma att blifva rätt afsevärd.

Nu säga herr Eriksson och herr Johansson, att vi skola vänta ett år, så att vi få se huru stor försäljningen blir. Vi skola se huru mycket fördärf, som gästgifverierna under tiden hinna sprida, och huru mycket elände och brott, de åstadkomma, och först då vi sett det, skola vi tänka på att inlösa dessa gästgifverier. Det kan nog vara statsfinansiell politik att så göra, men icke är det nykterhetspolitik.

Det har vidare sagts, att man icke har någon säkerhet för att icke nya försäljningsställen upprättas. Nej, det har man icke. De af herrarne, som äro intresserade för denna fråga, ha antagligen tagit del af kontroll- och justeringsbyråns berättelser och däraf inhämtat, att i 21 län — jag undantager Stockholms län och de båda skånska länen, i hvilka län finnas tämligen många utskänkingsrättigheter — finnas på landsbygden inalles blott 7 icke privilegierade utskänkingsrättigheter. Detta är ett bevis på den styrka, som nykterhetsrörelsen har vunnit i vårt land; den har hindrat upprättandet af flera försäljningsställen och kommer väl att framgent verka i samma riktning. Det fordras nu både kommunala och administrativa myndigheters godkännande för beviljandet af nya rättigheter, och, såvidt jag vet, har det icke någonsin förekommit, att försäljningsrättigheterna förnyats för ett ställe, när de gamla privilegierna upphört. Om man studerar de nyss nämnda berättelserna för de senaste åren skall man äfven finna, huru dessa ställens antal minskas för hvarje år. Faran för att de skola blifva flere är således icke stor, men faran för att de 56 gästgifverier, om hvilka nu är fråga, skola åstadkomma en fördärfbringande utskänkning är icke liten.

Nu har man vidare sagt, att vi böra ha papperen fullt klara,

*Angående
ersättning till
gästgifvare
för afstödande
af utskänk-
ningsrätt.
(Forts.)*

Angående
ersättning till
gästgifvare
för afstånd
af utskänkningsrätt.
(Forts.)

nämligen erbjudanden af de nu ifrågavarande gästgifveriernas innehafvare. Men huru tro herrarne, att dessa erbjudanden skulle se ut? En gästgifvare hör t. ex., att en annan gästgifvare på några mils afstånd därifrån har begärt så och så mycket, och då tycker han, att han för sin del kan begära minst lika mycket eller kanske dubbelt. Man skulle på det sättet trissa upp summan till en höjd, så att det icke komme att inskränka sig till 116,000 kronor. Nu skulle däremot enligt förslaget statsmyndigheterna säga: ni skall få 10 öre per liter. Det är ett ultimatum, och därefter måste de rätta sig, om också kanske motvilligt.

Det är icke någon stor summa detta, 10 öre per liter; enligt de officiella berättelser, jag förut åberopat, har under de två senaste åren, för hvilka beräkningar föreligga, utskänkingsbolagens vinst per liter varit i medeltal något öfver 47 öre per liter, ja, i Göteborg ända till 70 öre per liter. Om man nu ger 10 öre per liter, kan det väl icke anses vara något öfverdrifvet högt belopp. Hänsyn har då tagits därtill, att försäljningen kommer att bli betydligt mindre, när utminuteringen försvinner.

Det är äfven en annan omständighet, som här bör tagas i betraktande. Gästgifvarne ha ju hvarje år blifvit påförda ett visst antal liter, för hvilket de haft att betala försäljningsavgift. Af de uppgifter, som förelågo i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1905 års Riksdag, framgick emellertid alldeles otvetydigt, att detta påförda litertal i många fall endast utgjorde $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$ eller $\frac{1}{6}$ af den verkliga omsättningen. Om man tager hänsyn till denna omständighet och därjämte tager i betraktande, att gästgifveriernas vinst icke är 10 öre per liter, utan ett mycket högre belopp, kan man icke säga, att denna siffra är stor.

Men, säger man, 116,000 kronor äro i alla fall mycket pengar. Det är dock mindre än en procent af den vinst, som det allmänna drager af försäljningsrörelsen. Denna har nämligen under de senaste åren gått upp till öfver $12\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Minskningen i städernas, landsbygdskommunernas, landstingens och hushållningssällskapens andelar af vinsten blir sannerligen ej stor, särskildt om man tänker på de fördelar, som nykterheten härigenom skulle vinna. Låt vara, att en del gästgifvare, hvilka icke finna med sin fördel förenligt att antaga anbudet, kommer att säga nej — något, som jag dock icke tror skulle blifva fallet — skulle man väl dock kunna få bort en 30, 40 eller 50 stycken af de gästgifverier och krogar, som nu finnas ute på landsbygden. Tro icke herrarne, som äro nykterhetsvänner och som veta, hvilken skada en krog ute på landet åstadkommer, att därmed mycket vore vunnet? Jag har själf på nära håll varit i tillfälle att se det fördärf, som dessa krogar sprida, och jag vet, beträffande ett gästgiveri, hvilket oerhördt arbete såväl nykterhetsvännerna som myndigheterna haft att få bort utskänkningen därstädes, och jag vet, med hvilken glädje resultatet af detta arbete hälsades. Detta,

att dessa gästgifverier komma bort, måste väl herrarne ändå finna vara af så stort gagn för nykterheten, att ni gärna vilja vara med om att därför utgifva 116,000 kronor, ett belopp, som för resten kommer att för hvarje år minskas. Dessa gästgifvare, hvarom här är fråga, äro ganska gamla. I förfjöl var det 77 stycken, nu är deras antal endast 68 — 9 stycken ha fallit ifrån — och detta antal kommer att minskas år ifrån år, och på samma gång minskas äfven detta anslag.

*Angående
ersättning till
gästgifvare
för afstående
af utskänkningsrätt.*

(Forts.)

Det gäller här ingalunda någon stor statsutgift, utan en ganska obetydlig utgift för det allmänna, och då de hittills uppträdande talarne erkänt, att det gäller ett nykterhetsintresse, men att de endast ur statsfinansiell synpunkt hafva betänkligheter mot förslaget, synes det mig, som om de med lätt hjärta skulle kunna vara med om denna utgift till fromma för den sak, som de så allvarligt och ifrivit sträfva för.

Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Herr Söderberg i Hobborn: Herr vice talman! Herr statsrådet Roos har här talat mycket varma ord till förmån för den kungl. propositionen, och han har ansett, att den särskildt urnykterhetssynpunkt borde bifallas. Jag får dock för min del ärligt bekänna, att jag i denna fråga stått mycket tveksam, huruvida jag i den verkliga skulle se ett nykterhetsintresse eller ej. Resultatet har blifvit, att jag funnit, att den i vissa afseenden tar för en något närmare utredning och att den bör skärskådas från flera synpunkter.

Förhållandet är ju det, som här blifvit påpekadt, att den 1 november i höst komma de nu ifrågavarande gästgifverierna att något omläggas. Ifrån att de förut haft rättighet att utminutera brännvin, skulle de endast få rätt att utskänka sådan vara. Men vi sakna naturligtvis all erfarenhet om, i hvilken omfattning denna utskänkning kommer att äga rum efter nämnda dag. Man kan ju tänka sig, att det icke är många vinhandlare i de större städerna, som skulle anse det förenligt med sin fördel att arrendera dessa gästgifverier för att där bedrifva utskänkingsrörelse, och i följd däraf torde nog omsättningen vid dessa gästgifverier komma att på många håll betydligt minskas.

Såsom här förut blifvit framhållet, är det icke alla gästgifvare, hvarom nu är fråga, som vilja gå med på denna uppgörelse. Tio stycken af dem ha ju sagt ifrån, att de icke under några villkor vilja underkasta sig en sådan, och af utskottets utlåtande framgår, såsom vi finna, att äfven många af de öfriga nog torde komma att ställa sig afvisande. Jag vill erinra om, huru det gick, då för några år sedan nykterhetsvännerna beslöto att lösa till sig utskänkingsrättigheterna vid ett gästgifveri i Nerike. Man kom öfverens om lösesumman, hvilken, vill jag

*Angående
ersättning till
gästgifvare
för afstående
af utskänkningsrätt.
(Forts.)*

minnas, uppgick till 10,000 kronor, men när nykterhetsvännerna kommo och lade upp dessa penningar för gästgifvaren, så sade han helt enkelt, att han kommit på andra tankar och att han ville fortsätta med rörelsen. I den kungl. propositionen omnämnas ett annat fall, beträffande gästgifveriet i Gagnbro. Nykterhetsvännerna ha kommit öfverens med innehafvarinnan af utskänkningsrättigheterna därstädes, en änkefru, att hon mot 300 kronor årligen skall afstå från att begagna sina rättigheter. Nu har emellertid icke föreslagits, att staten skulle träda i stället för dessa enskilda personer, och icke heller har någon utredning blifvit gjord, huruvida denna summa kan anses utgöra en skälig ersättning för hvad hon sålunda afstår. Förhållandet är det, att dessa medel icke lära utgå så ordentligt, som i kontraktet blifvit utlofvadt, och för den skull kan den nämnda änkan en vacker dag komma och säga, att hon vill utöfva sina rättigheter vid Gagnbro. Konungens befallningshafvande har visserligen bestämt, att gästgifveriet där skall upphöra från och med en viss datum, men så länge den gamla innehafvarinnan af rättigheterna lefver är hon i sin lagliga rätt att utöfva desamma, i likhet med alla öfriga, som ha dylika rättigheter. Jag kan för min del icke finna annat, än att det skulle ske henne en ganska stor orättvisa, ifall nu dessa öfriga skulle få en afsevärd ersättning och hon endast få den summa, som jag nyss nämnde.

Vi finna här af utskottets utlåtande, att utskottets ledamöter ställt sig mycket neutrala i denna fråga. Den motivering, som här framlagts, kunde lika gärna ha användts för ett afstyrkande af den kungl. propositionen som för ett tillstyrkande af densamma.

Med anledning af hvad jag nu sagt ber jag, herr vice talman, att, för närvarande åtminstone, få yrka afslag å den föreliggande propositionen liksom å utskottets hemställan, och jag gör detta i förhoppning om, att denna fråga måtte till en kommande Riksdag undergå en något grundligare utredning. Ty jag vill fastslå, att om man kan förmå äfven endast någon enda att upphöra med krogrörelsen, kan detta under många förhållanden vara mycket mera värdt än dessa nu ifrågasatta 160,000 kronor om året. Jag vill således icke ställa mig afvisande mot sjelfva förslaget, men jag anser, att åtskilliga personer skulle blifva orättvist behandlade, om det nu bifölles, och att dessutom åtskilligt flera synpunkter böra blifva beaktade, då man går att besluta i denna fråga. Det är med anledning däraf, som jag här framställt mitt afslagsyrkande.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Endast några ord. Det är med verklig glädje, man från statsrådsbanken hör ett så varmhjärtadt anförande för nykterhetssaken som det här nyss hållna, och det är därför för mig tråkigt, att jag nu nödgas vara af en annan uppfattning än herr statsrådet. Jag kan

emellertid icke finna annat, än att första delen af herr statsrådets anförande utgör en ytterligare motivering för min och de med mig liktänkandes ståndpunkt i frågan, nämligen att vi böra vänta med denna sak, till dess att vi fått se, hvad dessa gästgifverier verkligen komma att försälja. Nu kan man icke prestera några som helst utredningar i det afseendet. Men man kan ju antaga och nästan veta, att gästgifvarne för att få större förtjänst skola komma att uppdrifva försäljningen så långt som möjligt. Detta kan man förmoda, men man har icke något som helst bevis därför. Vi få väl ändock hoppas, att nykterhetsvännerna å platserna i fråga skola liksom hitintills göra sitt bästa för att utskänkingen icke må ökas. Men det är något, som jag här vill ytterligt strängt markera, och det är, att man enligt min uppfattning icke får skilja så mycket på brännvinsförsäljning och ölförsäljning, som man gjort och som det tyckes vara mångas, särskildt herr statsrådets, uppfattning, att man skall göra. Vi ha på landsbygden gjort den erfarenheten, att den fiende, vi nu närmast ha att kämpa emot, är ölförsäljningen. Om det nu är så, att vi på landsbygden icke ha mer än sju brännvinsförsäljningsställen utom de privilegierade, hvarom här är fråga, så är ju detta glädjande nog. Men hvad mera, vi ha ölförsäljningsställen i nästan alla kommuner, och det är, om också icke värre, dock fullt ut lika svårt. Den kroppsarbetande befolkningen i Sverige dricker icke öl, såsom kanhända de förmögna och bildade, som en läskedryck, utan den använder det som rusdryck. Men ölet som rusdryck är icke bättre, utan snarare sämre än brännvinet. Om man får bort dessa brännvinsförsäljningsställen, men i stället får på samma plats en ölkrog, då tror jag för min del, att man icke vunnit något.

Det har nu sagts, att kommunerna ha i sin hand att bestämma i förevarande afseende. Nej, det ha de icke. En hel del af dessa ställen ligger icke långt ifrån järnvägsstation, och om det är statens järnvägar kan där på platsen upprättas ölförsäljning i strid mot kommunens beslut.

Det var dessa synpunkter, jag än en gång ville framhålla. Vi nykterhetsvänner äro mycket intresserade för, att dessa brännvinsförsäljningsställen komma bort, men vi kunna icke vara med om att på ren höft bevilja ett belopp, när vi icke veta, huru försäljningen kommer att ställa sig. Det har här blifvit påpekadt, att den vinst, som brännvinsbolagen i städerna ha, uppgår till 47 öre pr liter och att det därför icke vore högt tilltaget att nu beräkna 10 öre pr liter. Men vi skola då komma ihåg, att denna ersättning är beräknad enligt den nuvarande försäljningen, men man vet icke, hur mycket dessa gästgifvare sedan komma att få sälja, och det är därför, som vi ha ansett det vara oriktigt att nu utan någon närmare utredning af den saken bevilja detta anslag. Vi vilja icke vara med om att gifva gästgifvarne mera,

*Angående
ersättning till
gästgifvare
för afskänking
af utskänking
ningsrätt.*

(Forts.)

Angående ersättning till gästgifvare för afstodande af utskänkningens rätt. (Forte.)

än hvad de skäligen skola ha och som man af rent nykterhetsintresse kan vara med om att gifva.

Jag vidhåller mitt yrkande och hoppas, att om några år, då större erfarenhet rörande denna sak blifvit vunnit, frågan bättre skall kunna lösas än hvad den skulle bli enligt det nu föreliggande förslaget.

Öfverläggningen var härmed slutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag å berörda hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr vice talmannen, som nu framställde proposition å dessa yrkanden, förklarade sig anse det förstnämnda yrkandet vara med öfvervägande ja godkänt; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande, n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen utföll med 67 ja, men 112 nej; och hade kammaren alltså afslagit utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

§ 9.

Bevillningsutskottets betänkande, n:o 37, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande stämpelförordning, föredrogs härefter; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Angående beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.

Å föredragningslistan fanns härupå upptaget sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande, n:o 2, i anledning af väckta motioner rörande beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.

Fyra af de inom Andra Kammaren väckta motioner, som berörde frågan om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring,

hade för förberedande behandling hänvisats till sammansatta bevillnings- och lagutskottet, nämligen:

- n:o 38, af herr *A. F. Vennersten*,
 n:o 144, » » *O. G. Erikson* i Öfra Odensvi,
 n:o 167, » » *C. A. Lindhagen* och
 n:o 221, » » *H. Andersson* i Grimbo.

*Angående
beskattning af
jordvärde
eller jord-
värdestegring.*
(Forts.)

I sin motion hade herr *Lindhagen* yrkat, att Riksdagen beträffande beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring måtte hos Kungl. Maj:t begära närmare undersökning af detta skattesystem samt framläggande af de förslag, som befunnes vara af sakens natur och våra förhållanden påkallade,

Herr *Vennersten* hade i sin motion hemställt, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes efter utredning, huruvida och i hvad mån åt landets stadskommuner borde beredas rätt att uttaga skatt å s. k. oförtjänt jordvärdestegring, hos Riksdagen göra de framställningar, till hvilka förenämnda utredning kunde gifva anledning.

Herr *Erikson* i Öfra Odensvi hemställde, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes efter utredning, huruvida och i hvad mån åt landets kommuner borde beredas rätt att uttaga skatt å s. k. oförtjänt jordvärdestegring, hos Riksdagen göra de framställningar, till hvilka förenämnda utredning kunde gifva anledning.

Slutligen hade herr *Andersson* i Grimbo i den af honom väckta motionen föreslagit, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes efter utredning, huruvida och i hvad mån genom införandet af värdestegringskatteinstitutet i rikets skattelagstiftning eller på annat sätt det nuvarande förfarandet, att uppskattningen af värdet å fast egendom, som användes för jordbruksändamål, icke sällan gjordes med ledning af jordens möjlighet att blifva spekulationsjord, måtte upphöra, hos Riksdagen göra de framställningar, till hvilka förenämnda utredning kunde gifva anledning.

Utskottet hemställde:

1:o) att Riksdagen ville, med anledning af herrar *Lindhagens*, *Vennerstens* och *Eriksons* i Öfra Odensvi motioner, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i hvilken mån, då vid försäljning eller liknande afyttring af byggnadsgrund, bebyggd eller obebyggd, i stad eller på landsbygden s. k. oförtjänt jordvärdestegring förefunnes, denna skäligen borde göras till föremål för särskild beskattning, samt att Kungl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kunde föranleda;

2:o) att herr *Lindhagens* ifrågavarande motion, i hvad den afsåge beskattning af jordvärde, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

3:o) att herr *Anderssons* i Grimbo ifrågavarande motion

Angående beskattnings af jordvärde eller jordvärdestegring. måtte anses besvarad genom hvad utskottet under 1:o) här ofvan hemställt.

Reservationer hade emellertid afgifvits af:
herrar *J. F. Wester*, *F. E. K. Åkerberg*, *G. Andersson* och *P. Lundsten*, hvilka ansett, att förevarande motioner icke borde till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

herr *Jansson* i Krakerud mot vissa delar af motiveringen; samt herr *Lindhagen* och *Persson* i Malmö, hvilka hemställde:
1:o) att Riksdagen i anledning af herrar *Lindhagens*, *Vennerstens* och *Eriksens* i Öfra Odensvi motioner om beskattnings af jordvärde eller jordvärdestegring måtte hos Kungl. Maj:t begära närmare undersökning af detta skattesystem samt framläggande af de förslag, som befundes vara af sakens natur och våra förhållanden påkallade;

2:o) att herr *Anderssons* i Grimbo motion måtte anses besvarad genom hvad ofvan under punkt 1:o) hemställts.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr *Persson* i Malmö yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne behagade finna af detta utskottsutlåtande, hafva jag och herr *Lindhagen* reserverat oss mot det slut, till hvilket sammansatta bevillnings- och lagutskottet kommit, och jag skall be att med några ord få motivera vår reservation.

Frågan om beskattnings af jordvärdestegring och jordvärde är för våra förhållanden ny. Den har icke förut varit föremål för uppmärksamhet i form af motion, och först på senare tiden har en kraftigare rörelse i ämnet uppstått. Det förefaller mig därför, som om det skulle vara på tiden äfven för oss att tänka på det uppslag, som kan ligga i det nu väckta förslaget. Vi veta, att i dessa tider utgifterna för såväl stat som kommun stegras i betydlig grad. Man nödgas sålunda uppleta nya skattekällor, nya skatteobjekt för att kunna fylla behofven, och det synes mig därför, att det vore lämpligt att undersöka, huruvida någonting på denna väg kan vara att vinna.

Utskottet har äfven i sitt förslag hemställt om bifall till motionerna, i hvad de afse skatt å jordvärdestegring, och härför hafva af utskottet anförts skäl, som synas mig tala tillräckligt tydligt. Jag skall icke länge sysselsätta mig med att söka visa lämpligheten och behofvet häraf. Detta har såsom nämnts utskottet i sin motivering ganska tydligt gjort, och jag vill endast säga, att med jordvärdestegring menas den stegring, som uppkommer å värdet af fast egendom *utan* ägarens tillskyndande, påkostnad eller arbete. Och det synes mig, att denna värdestegring rättvisligen och lämpligen kan göras till föremål för beskattnings. Den hittills gällande lagstiftningen har ju i någon mån försökt sig på sådan beskattnings, och denna Riksdag har vid an-

tagandet af den nya lagen om stadsplan äfven gått något längre än hittills gällande lag medgifvit, men det synes mig, som om detta icke ginge tillräckligt långt för att fullt kunna tillgodose de intressen, som i tätt bebyggda samhällen göra sig gällande. Utvidgning af redan befintlig gata eller framdragande af ny gata i stad eller tätare bebyggt samhälle på landet medför exempelvis en betydlig stegring i värdet af bredvidliggande tomter. Kostnaderna härför hafva hittills bestridts och få äfven framdeles i hufvudsaklig mån bestridas af samhället, medan den enskilde, som råkar vara ägare af tomterna, kommer att ensam åtnjuta den värdestegring, som uppkommer. Byggandet af spårvägar, järnvägar och dylikt medför äfven en stegring i jordvärdet, på vissa ställen ganska betydlig. Samhället får många gånger ensamt bekosta anläggningen, men vinsten däraf tillfaller den enskilde ägaren, som har den turen att äga jorden, då kommunikationsleden framdrages och värdestegringen alltså inträder.

*Angående
beskattning af
jordvärde
eller jord-
värdestegring.
(Forts.)*

Såsom jag förut nämnde, har utskottet anfört enligt min uppfattning tillräckligt tydliga och talande skäl för jordvärdestegringsskatten. Jag skall därför icke vidare orda härom. Men utskottet har däremot icke gått med på den del af herr Lindhagens motion, som afser införandet af skatt å jordvärde, och utskottet motiverar denna sin ståndpunkt därmed, att dylik beskattning skulle vara förenad med ett sådant ingrepp i den privata äganderätten, att utskottet icke anser sig kunna förorda dess införande.

För min del ber jag att få säga, att jag icke kan dela denna uppfattning, synnerligast som ingreppet i den privata äganderätten väsentligen beror på, efter hvilken procent jordvärdeskatten skulle komma att utgå. Såvidt jag förstår, hafva vi nämligen redan nu, åtminstone i viss mån, en jordvärdeskatt, åsatt genom taxeringsförfarandet, hvarvid jorden beskattas efter sitt värde. Skillnaden mellan nu gällande och här afsedda beskattningsform skulle i stora drag vara den, som ligger dels i den procent, efter hvilken skatten utgår, dels ock i principen om uppskattandet af jorden såsom sådan utan hänsyn till därå uppförda byggnader.

Det synes mig därför, som om påståendet, att här skulle vara fråga om ett ingrepp i den privata äganderätten, icke är fullt riktigt, och i hvarje fall beror det väsentligen på, huru hög skatteprocenten skulle sättas.

Det framgår äfven af de afgifna motionerna och utskotts-
betänkandet, att lagstiftningen går i den riktning, hvarom nu är fråga, såväl i en hel del stater i Australien som äfven i England, hvarest underhuset antagit ett förslag i sådant syfte. Engelska regeringen har uttalat sig till förmån därför, och man väntar en framställning till parlamentet, afseende jordvärdeskatt å fastighet i stad. Jag har för min del den uppfattningen, att redan den omständigheten, att frågan anses vara af sådan betydelse i England, bör vara tillräcklig anledning för oss att besluta en grundlig

*Angående
beskattning af
jordvärde
eller jord-
värdestegring.
(Forts.)*

och allsidig utredning af densamma, så att man må kunna med full kännedom om alla inverkan de förhållanden bedöma vikten och betydelsen af den ifrågasatta beskattningsformen. Det är detta, som herr Lindhagen och jag i vår reservation hafva afsett att få fram. Vi förmena, att jordvärdestegringsskatten enbart icke är tillräcklig för att fylla det afsedda ändamålet, på samma gång den icke heller är fullt rättvis. Den är icke tillräcklig, därför att skatten å jordvärdestegring skulle erläggas endast då en ökning af jordvärdet kunde konstateras vid försäljning eller af liknande anledning. De fastigheter, som ägas oafbrutet af samma person, skulle således icke blifva föremål för jordvärdestegringsskatten, äfven om det kunde än så tydligt konstateras och låge i öppen dag, att fastigheten undergått en högst betydlig värdestegring. De fastigheter, som tillhöra bolag, skulle icke heller komma att drabbas af en sådan skatt. Då denna alltså icke träffar alla fastigheter, hvilka stigit i värde genom andras åtgöranden eller samhällets hjälp, hafva vi ansett skatten icke heller vara fullt rättvis.

Det synes mig äfven, som om jordvärdeskatten skulle kunna åt samhället — stat eller kommun eller båda, beroende på utredning hvilket som kan vara det lämpligaste — gifva en högst betydlig inkomst. En motion, hvilken sedermera kommer till behandling, är ju här väckt och jag skall be att såsom exempel få taga ett där anfördt fall. Byggandet af inlandsbanan skall, om den kommer till stånd, medföra högst betydliga utgifter för staten såväl för själfva bananläggningen som och med all sannolikhet för driftkostnader, åtminstone under en lång följd af år. Genom byggandet af denna bana uppstår emellertid sannolikt en betydlig värdestegring å de fastigheter, som ligga i närheten af stationerna. Denna värdestegring kommer att helt och hållet tillfalla dem, som nu äro ägare till dessa fastigheter eller som i spekulationssyfte inköpa desamma. Staten betalar ensam byggnadskostnaderna, utsätter sig för den ekonomiska risken och ansvaret, medan enskilda ensamma få uppbära hela vinsten. Det synes mig icke vara orättvist eller obilligt, att någon del af denna värdeökning, som sker genom en samhällelig åtgärd, återföres till samhället. Det synes mig, som om detta skulle vara nyttigt från flera synpunkter. Genom en på detta sätt inflytande inkomst skulle för det allmänna beredas möjligheter att bygga kommunikationsleder till andra platser, där sådana kunna vara behöfliga och där befolkningens ekonomiska bärkraft icke är tillräckligt stark för att uppbära företagen. Här skulle staten således kunna erhålla inkomster, som möjliggjorde dylika företag, på samma gång som i afsevärd mån vunnnes garanti för att det däri nedlagda kapitalet komme att förräntas. Härigenom skulle skapas odling och kultur, skänkas arbete och bröd åt våra arbetare och inkomster åt samhället. Detta synes mig vara så tydligt och på samma

gång så viktigt, att Riksdagen icke bör tveka att göra ifrågavarande angelägenhet till föremål för en allsidig och grundlig utredning.

Jag ber att för min del få erkänna, att jag icke är fullt inne i denna fråga och att jag därför icke kan med full säkerhet bedöma den och ej med bestämdhet vågar påstå, att införandet af skatt å jordvärde och jordvärdestegring för närvarande och för våra förhållanden är lämpligt och huru därvid bör förfaras. Men jag har den på frågans behandling på andra platser grundade uppfattningen, att sådan skatt kan vara nyttig och framför allt att en utredning är erforderlig. Utskottet säger i motiveringen, att frågan är ny, och äfven jag tror, att det i vårt land icke finnes många, som trängt till botten af densamma. Följaktligen riskerar man, att frågan icke får en allsidig pröfning och att ensidiga åskådningar kunna bilda sig, hvilka skulle försvinna, därest en grundlig och allsidig utredning af sakkunnige och opartiske män företoges på statens bekostnad. Enligt mitt förmenande skulle resultatet af denna fråga då blifva bättre, än om utredning sker genom enskildt initiativ och af personer, som måhända i viss mån hafva en förutfattad mening i frågan.

Det är dessa skäl, som göra, att jag, herr talman, icke för min del kan biträda utskottets förslag, utan ansluter mig till den reservation, som afgifvits af herr Lindhagen och mig. Jag ber därför att få yrka afslag å utskottets hemställan i punkterna 1 och 2 samt bifall till den af herr Lindhagen och mig afgifna reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Larsson* i Lund, *Johansson* i Jönköping, *Blomberg*, *Pettersson* i Södertälje, *Branting*, *Höjer*, *Carlsson* i Malmberget, *Nilson* i Örebro, *Berglund*, *Leksell*, *Larsson* i Västerås, *Eriksson* i Grängesberg, *Nilsson* i Malmö, *Rydén*, *Thorsson*, *Ericsson* i Alberga, *Kropp* och friherre *Adelsvärd*.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Den föregående ärade talaren redogjorde ganska tydligt för utskottets förslag, och jag skall således för min del icke yttra mig om dess hemställan rörande skatten å stegradt jordvärde, i hvilket afseende utskottet föreslagit en skrifvelse till Kungl. Maj:t. Jag skall däremot be att få nämna några ord om jordvärdeskatten, d. v. s. den nakna jordvärdeskatten, såsom reservanterna kalla den.

Hela vårt skattesystem afser ju att beskatta den inkomst, som härflyter vare sig af jordbruksfastighet eller af annan fastighet eller af arbete eller kapital. Detta system har hittills ansetts vara det rätta. Nu komma reservanterna och föreslå ett helt nytt system, afseende att beskatta ägarne af jorden utan afseende på huruvida de hafva någon som helst inkomst af densamma. Den föregående talaren nämnde, att det är fråga om en ny beskatt-

*Angående
beskattning af
jordvärde
eller jord-
värdestegring.*
(Forts.)

*Angående
beskattning af
jordvärde
eller jord-
värdeste-
gning.*
(Forts.)

ningsform. Häri har han rätt, för så vidt han afser, att ägare af jord skall beskattas, vare sig jorden är användbar eller icke. Afse däremot reservanterna, att värdeskatt skall åsättas jorden med fäst afseende därå, att den lämnar inkomst, så är skatteformen alls icke ny, ty vi äga redan en sådan värdeskatt på jord. Enligt bevillningsförordningen skola fastigheterna uppskattas hvart femte år och då upptagas till sitt fulla värde. Således, om man icke är nöjd med den beskattningen, om man anser, att den är för låg, så kan jag icke inse, hvarför man behöfver ett nytt system. Bristen afhjälpes genom att höja dels taxeringsvärdet och dels den beräknade inkomsten. Denna beräknas nu beträffande jordbruksfastighet till 6 %, men man kan ju höja den till 7 eller 8 %, om man tror, att fastighetsägarna kunna betala så hög skatt. Således, då vi för närvarande hafva ett sådant skattesystem, kan jag icke inse, hvarför man skall lägga en ny skatt såsom ett plus på den jord, som ej har något värde.

Jag undrar, hvad herrarne skulle säga, om motion väcktes därom att t. ex. en särskild värdeskatt skulle läggas på vattnet här omkring Stockholm. Om herrarne gå ut till hamnarne, skola Ni få se, huru båtarne fara öfver vattnet. Äfven detta, att man kan begagna vattnet till farled, innebär ju ett värde. Skulle man då icke kunna hitta på att lägga en värdeskatt på vattnet, enär människorna kunna använda detta sig till nytta? Vidare finnes en massa fiskare, som taga sig näring ur vattnet. Jag tager för gifvet, att dessa, för så vidt de få så stor inkomst af sitt näringsfång, att den är beskattningsbar, också få skatta för inkomsten, men man kunde ju hitta på att föreslå, att de dessutom skulle betala en vattenvärdeskatt, därför att de få fiska i vattnet.

Nog kan man på detta sätt hitta på, såsom den förste talar-
ren sade, många källor att bereda staten inkomster. Men en
annan sak är, om anlitaudet af dessa skatteköllor är befogadt
samt öfverensstämmer med billighet och rättvisa. Jag hade för
några månader sedan i en tidning läst en artikel, skrifven af en
herre, som hette Hansen, om jordvärdeskatt. Genom denna skatt
skulle staten, menade han, få ersättning för den inkomst, som
nu härflyter af brännvinshandteringen. Med anledning däraf
skref jag till honom och yttrade bland annat, att det, då man
skall införa nya skatter, är mycket viktigt, att man känner till
förhållandena. Det är mycket viktigt, att man rätt afväger skatten.
Följaktligen erbjöd jag mig att stå herr Hansen till tjänst, om
han själf ville skaffa sig en egendom, hvarigenom han kunde
lära sig att bedöma, huru hög jordvärdeskatten borde vara. Jag
utfäste mig att skänka herr Hansen en egendom på t. ex. 50
tunnland åker och 60 à 70 tunnland skogsmark, men fordrade
då, att han skulle ersätta kostnaden för jordens kultivering samt
byggnaderna. Själftva jorden skulle han däremot få till skänks.

Han har ännu icke svarat på anbudet, och egendomen står alltjämt till hans förfogande. Om nu herr Lindhagen och den förste ärade talaren vilja antaga detta anbud, så skall jag lofva att äfven nu stå vid detsamma. Herrarne få en egendom till skänks, men jag vill hafva betalt för kultiveringen af åkern samt för husen. Jorden, såväl skogsmarken som den öfriga marken, få herrarne däremot utan ersättning. Om herr Lindhagen, som ju nu arbetar för att man skall få mindre egendomar och en hel massa smärre jordbrukare, ville själf försöka sig såsom jordbrukare, så finge han tillfälle att bedöma, huru hög jordvärdeskatten bör vara. Jag hade verkligen tänkt, att herr Lindhagen arbetar för de smärre jordbrukarnes intressen, men när jag nu sett denna motion och reservation, förstår jag, att han afser något helt annat. Meningen är att här skaffa sig en mjölkko. Men jag försäkrar herrarne, att, om kon skall kunna mjölka, hon också måste hafva något att äta. Jordbrukarne få verkligen betala mer än nog i skatter, som redan finnas. De blifva nog tillräckligt mjölkade genom dessa skatter.

Jag tror således, att, om herrarne ville taga denna fråga under ompröfning, herrarne skulle finna, att den ifrågavarande skatten är alldeles olämplig. Nu säger man, att jordvärdeskatt förekommer i andra länder, och jag tager för gifvet att så är förhållandet. Men herrarne hafva icke talat om, huruvida i dessa länder finnes en sådan värdeskatt på jorden, som den vi för närvarande hafva. Finnes icke en sådan skatt, är det alldeles klart, att en jordvärdeskatt bör införas, men har man redan en jordvärdeskatt, är det enligt mitt förmenande alldeles obehöfligt att pålägga en ny sådan, ty man kan med användande af den redan förefintliga jordvärdeskatten drifva upp skatteprocenten hur högt man vill under förutsättning att det är möjligt att uttaga skatten.

Däremot vill jag beträffande skatten å oförtjänt jordvärdestegring — ehuru jag yttrade, att jag icke skulle uttala mig om densamma — dock säga, att jag anser det vara behöfligt, att denna fråga utredes, och det är med fästadt afseende därpå, som jag biträdt utskottets hemställan. Jag har gjort detta så mycket hellre, som en dylik skatt förut icke finnes. Hvad åter angår jordvärdeskatten, så äga vi redan en sådan. Det går ju för sig att höja denna, och man kan därigenom komma upp hur högt som helst. Men jag skall anföra ett annat exempel på hvart det leder, om man lägger en särskild värdeskatt på en sak endast därför, att den användes. På ett läroverk t. ex. har staten nedlagt betydliga penningebelopp. Om jag nu skulle motionera om, att det skall vara en värdeskatt på alla dem, som gå i detta läroverk, därför att staten egentligen gör de största uppoffringar, tycka herrarna, att det vore lämpligt? Jag kan för min del icke inse det. Det blefve ungefär detsamma, som att lägga en värde-

*Angående
beskattning af
jordvärde
eller jord-
värdestegring.*
(Forts.)

Angående beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

skatt på jorden, utan afseende om den lämnade inkomst eller icke. Det är i alla fall här fråga om att införa något, som icke står i öfverensstämmelse med vårt nuvarande system att beskatta folk för den inkomst, de ha, utan som afser att beskatta dem, därför att de möjligen äga en jordbit, som förut är så högt beskattad, som den kan bli.

Jag skall, herr vice talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag och afslag på herr Lindhagens och herr Perssons i Malmö reservation.

Herr Lindhagen: Den förste talaren har redan hufvudsakligen redogjort för de skäl, som ligga till grund för reservationen, och jag skall be att i den delen få instämma med honom. Jag har emellertid begärt ordet endast för att yttra några ord i anledning af den siste talarens anförande.

Jag vill nu framhålla, att, då det så skarpt här göres en bestämd skillnad mellan jordvärdeskatt och jordvärdestegringskatt, ha reservanterna velat taga afstånd ifrån en sådan uppfattning. Ty jordvärdestegringskatten är ju blott en del af jordvärdeskatten. Jordvärdet är enligt det här föreslagna skattesystemet något, som tillfaller en privat jordägare utan någon hans förskyllan, vare sig genom nedlagdt kapital eller nedlagdt arbete. Detta s. k. nakna jordvärde är något, som man anser, att samhället bör ha del i. Och för det ändamålet har bland annat föreslagits att tillföra samhället en del af detta jordvärde genom en jordvärdestegringskatt, som man kallar det, och som endast afser framtida stegring af jordvärdet och blott kommer i fråga vid försäljning. Men detta är ju blott en del af det hela. Vill man ha en utredning om själfva saken, då måste man ha en utredning om jordvärdet och icke blott om jordvärdestegringen i sist angifna bemärkelse. Det är grunden för vår reservation.

Nu har ju utskottet i själfva verket uttalat sig för reservationen, om jag kan förstå utskottet rätt. Utskottet säger nämligen på sidan 30 i sitt betänkande, att utskottet gifvetvis icke har kunnat intränga i denna för vårt land opröfvade och jämväl i öfrigt nya beskattningsfråga tillräckligt djupt för att kunna uttala sig annat än i största allmänhet. Man hade ju då väntat, att utskottet också skulle följa dessa intentioner och icke ingå närmare i en sak, som det säger sig icke förstå, utan begära en allsidig utredning. Men i strid mot detta uttalande tager utskottet den mest snäfva position både till det ena och det andra. Först affärdar det all tanke på jordvärdebeskattning såsom för djupt ingripande i den enskildes äganderätt. Och när det sedan kommer till jordvärdestegringsbeskattningen, som är en del af den förra, så afsnäfvar det den också, och detta vida mer, än som man i allmänhet äfven i andra länder, där man inslagit på denna bog, brukar göra. Det får således icke ifrågakomma, säger ut-

skottet, att denna beskattning får tillämpas annat än med afseende på byggnadsgrund. Det må vidare föreligga aldrig så goda skäl att uttaga denna jordvärdestegringskatt äfven i andra fall, så får den dock tillämpas, menar utskottet, endast vid försäljning, således icke i fråga om jordvärdestegring, som kan konstateras eller inflyter på annat sätt.

Nu sade herr Jansson i Krakerud, att reservanterna med sitt förslag velat förorda, att man skulle uttaga en jordvärdeskatt, äfven där den icke har föranlett någon som helst ny inkomst för jordägaren. Det är en sak, som reservanterna icke inlåtit sig på. Men uti min motion är det framhållet, tror jag, bland annat, att man naturligtvis vid detta skattesystems tillämpning bör taga en hufvudsaklig hänsyn till, huruvida jordägaren verkligen får någon inkomst af det stegrade jordvärdet eller icke. Ty om en jordägare har en fastighet, som han sedan gammalt har brukat, och det sker t. ex. en järnvägsanläggning, som höjer jordvärdet, men han icke vill draga något gagn därpå, utan sitter och brukar sin fastighet på samma sätt som förut utan att skörda någon vinst af anläggningen, då kan med skäl ifrågasättas, huruvida man rimligtvis af honom kan taga ut en beskattning, hvarför han icke uppbär motsvarande inkomst. Man syftar nämligen därhän, att det främst bör vara, då någon inkomst på något sätt verkligen flutit in till jordägaren, som man skall uttaga skatt för densamma. Härvid vill jag särskildt erinra om, att visserligen vid försäljning en sådan tillgodogjord jordvärdestegring på ett mycket evident sätt kan konstateras, men att jordvärdestegring äfven på annat sätt kan afkasta en inkomst. Härvidlag tänker jag t. ex. därpå, att det i Stockholm finnes husägare, som icke sälja sina fastigheter, utan höja hyrorna oupphörligt — de allra senaste flyttningsterminerna har det skett förhöjningar mer än någonsin. På det sättet tillgodogöra sig dessa fastighetsägare ett jordvärde, som samhället skapat, utan att man med utskottets ståndpunkt skulle kunna på något sätt komma åt detta, därför att de icke försälja sina fastigheter. Men om de få inkomster genom att höja hyrorna, böra de äfven för dessa inkomster betala en särskild del till samhället. Emellertid gifves det äfven fall, då jordvärdeskatt anses böra påläggas, ehuru någon inkomst ej influtit till jordägaren. Detta är särskildt händelsen med spekulationsjord, som ligger obegagnad och ej afyttras af jordägaren, i afvaktan på ytterligare prisförhöjningar.

Herr Jansson sade vidare, att om det är meningen att endast beskatta en höjning i jordvärdet, när jordägaren därigenom erhåller någon inkomst, så behöfves icke detta nya skattesystem, ty vi ha ju redan en sådan beskattningsform i fastighetsbevilningen. Ja, det är mycket sant, att vi på sätt och vis ha en ansats till detta i fastighetsbevilningen. Men denna fastighetsbevilning kan ju reformeras i öfverensstämmelse med nyare er-

*Angående
beskattning af
jordvärde
eller jord-
värdestegring.
(Forts.)*

Angående beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

farenheter. Och de, som förfäktat principen om beskattning på jordvärdet, ha just riktat sig mot den nuvarande fastighetsbevil-lingen därutinnan, att man icke med densamma träffar endast det verkliga jordvärdet, utan slår ihop den med beskattningen af det på jorden nedlagda arbetet och kapitalet, och särskildt beskattningen af det nedlagda arbetet betraktas såsom en skatt på fliten, hvilket anses förkastligt. I fråga om tomtmark kräver en rationell jordvärdebeskattning, att man noga skiljer mellan värdet på tomten, som skall beskattas, och byggnaderna på tomten, som representera det å tomten nedlagda kapitalet och arbetet. Om herr Anderssons i Grimbo motion skall vinna beaktande, beror på, om man i öfverensstämmelse med principerna för beskattning af jordvärdet kan åstadkomma en reform, en modifikation af vår nuvarande fastighetsbevilning.

Herr Jansson i Krakerud kom nu, liksom han gjorde vid alla tillfällen, då utskottet hade sammanträde, fram med den där fastigheten på landet, som han ville skänka både mig och andra, ifall vi ville taga emot den på de villkor, som i reservationen föreslagits. Nå, den fastighet, som herr Jansson kom med i sin gifmilda hand, är ju en en fastighet, i fråga om hvilken någon jordvärdestegring icke uppkommer, han säger det själf ganska tydligt. Alltså kan i afseende å den fastigheten icke ifrågakomma att uttaga skatt för ett jordvärde, som icke förefinnes. Och det ligger dessutom i sakens natur, att man icke lämpligen kan komma åt minimala jordvärdestegringar, utan beskattningen måste söka närmast drabba sådana jordvärdestegringar, som äro särskildt påfallande. Och därför finner man i utlandet sådana skattesystem, att man icke tager ut någon skatt, om det icke visar sig, att jordvärdet stigit med viss procent, ibland 10 % och i andra fall ännu högre procent af fastighetsvärdet. Och sedan ökas ibland skatten progressivt, i den mån jordvärdet stiger.

I detta sammanhang framböll herr Jansson i Krakerud, att han trott, att jag arbetade för att gagna de små jordbrukarna. Men min mening vore tydligen att i stället mjölka dem med den här beskattningen, och det var en desillusion för honom, att jag öfvergått så från mina ursprungliga ideal. Nu vill jag exempelvis säga herr Jansson, att de, som bära upp sträfvandena till en jordvärdesbeskattning i Danmark, äro just husmännen. Den ingår i deras program. Och hvarför? Jo för det första därför, att en jordvärdeskatt å obegagnad spekulationsjord bi-drager till att småbrukare få någon jord att bruka. Och vidare därför, att de ha funnit, att de små jordbrukarna, om de skola kunna med framgång existera, måste kunna förvärfva sina fastigheter till något så när billigt pris från de stora fastighetskomplexen. Om man däremot tillåter jordvärdet att obegränsadt stiga och icke lägger någon kapon på spekulationen, därigenom att

man hotar med att, om det spekuleras alltför mycket, taga ut en jordvärdeskatt, om man icke gör detta, få dessa små jordbrukare på grund af den stora jordvärdestegringen köpa sina fastigheter mycket dyrare, än eljest skulle vara fallet. Därför brukar framhållas från dem, som sträfva för dessa nya beskattningsprinciper, de framhålla särskildt, till skillnad från herr Jansson i Krakerud, att detta framför allt är en skattereform till förmån för småbrukarna, för att de må kunna arbeta under drägliga förhållanden.

*Angående
beskattning af
jordvärde
eller jord-
värdestegring.*
(Forts.)

Ja, det må nu vara med den här saken huru som helst, jag för min del får villigt erkänna, att, ehuru jag, i likhet med hvad den förste talaren också förklarar, icke kunnat så penetrera detta ämne, som man bör göra, innan man bildar sig en definitiv uppfattning i detaljerna, jag dock förstår, att, om man vill ha denna sak ordnad på ett rationellt sätt, man bör taga den under öfvervägande i hela dess vidd. Personligen lutar jag åt systemet med en jordvärdebeskattning, som är det system, som kanske snart kommer att genomföras i England och för hvilket alla partier i England föra en energisk kampanj, särskildt den nuvarande engelska ministären. Men vi ha i vår reservation icke velat intaga den ståndpunkten, utan endast framhållit, att hvilka meningar man än har, är det alldeles tydligt, att, när det gäller en så stor och ny fråga som denna, man bör begära alla kort på bordet och icke, såsom utskottet gjort, först säga, att man icke riktigt förstår saken och därför endast kan yttra sig därom i allmänhet, men därpå taga afstånd från de stora principerna och inskränka sig till en detalj af frågan, nämligen jordvärdestegringsskatten, samt begränsa äfven den till byggnadsgrund och försäljningar. Herrarna kunna förstå, att detta är ett palliativ, som aldrig kan i längden stå sig inför kritiken, utan att man gifvetvis måste undersöka frågan i hela dess omfattning.

Jag vill nämna, att Stockholms stadsfullmäktige nyligen begärt utredning i denna fråga. Fullmäktiges beredningsutskott föreslog, att denna utredning skulle ske i öfverensstämmelse med det tyska systemet, som står nära sammansatta utskottets förslag, ehuru icke alls så snävt, som detta utskott här förordar, och tillstyrkte en skrifvelse till Kungl. Maj:t i detta syfte.

Då frågan emellertid förekom till behandling inom stadsfullmäktige, väcktes förslag om, att utredningen borde omfatta frågan i hela dess vidd och således äfven jordvärdeskatt. Och stadsfullmäktige antogo med 77 röster mot 3 ett tillägg till den föreslagna skrifvelsen, som gick väsentligen i samma riktning som vår reservation.* Jag vill icke pråla så mycket med denna majoritet på 77 röster. Ty jag tror, att många af dem kanske i hjärtat icke ville vara med om själfva saken. Men man ansåg dock, att utredningen borde omfatta frågan i dess helhet. Jag tror också, att det äfven för Riksdagen är så godt att först som sist begära

Angående beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring. att få se saken, sådan den ser ut, och icke försöka att komma ifrån den. Ty det blir endast ett ofruktbart arbete att icke undersöka saken i stort. Därför tillåter jag mig, herr vice talman, att yrka bifall till den af mig och herr Persson i Malmö afgifna reservationen.

(Forts.)

Med herr Lindhagen instämde herrar *Wavrinsky* i Stockholm och *Nydal*

Herr Hildebrand: Det är ju tämligen klart, att i en tid, då statsbegreppet håller på att undergå en förvandling, och uppfattningen om statens rättigheter gentemot den enskilde ändras, i en sådan tid en mängd kinkiga frågor uppstå; och icke minst kinkiga äro de, som angå beskattningsfrågan.

Nu förefaller det mig vara oriktigt att, därför att dessa frågor synas så kinkiga och invecklade, endast gå dem ur vägen och skjuta undan dem. Snarare borde man väl ställa upp det krafvet, att, när man tar ett steg framåt för att åstadkomma en utredning, man allra först ändå i någon mån skall kunna öfverblicka, hvad det är man tänker göra.

Herr Lindhagen har här förklarat, att det egentligen icke kan uppdragas någon bestämd gräns mellan den jordvärdesbeskattning han önskar få till stånd och den jordvärdestegringsbeskattning herr Vennersten motionerat om, och beträffande hvilken senare utskottet tillstyrkt en utredning. Men herr Lindhagen talar själf i sin motion om, att åsikterna i detta fall gå i två hufvudriktningar, och han karakteriserar också dessa båda riktningar.

Läser man de båda hufvudmotionerna i denna fråga, torde man ändå få en bestämd uppfattning om, att den ena motionen är mycket konturlös, under det att i den andra det finnes mera bestämdt uppdragna konturer till den fråga, som där är på tal. Säsom bevis för det konturlösa i den Lindhagenska motionen ber jag att få hänvisa till ett sådant yttrande af principiell beskaffenhet i början af motionen som detta, att »all beskattning är konfiskation, och all konfiskation kan, om man så vill, kallas för beskattning». Här blandas ihop olika termer och termer af mycket stor räckvidd, och det kastas nästan boll med dem, så till sist vet man icke, hur man skall finna utgångspunkten för hela framställningen. Detta yttrande står för öfrigt icke ensamt, utan det finnes andra liknande. Är icke det också ett bevis för det konturlösa i denna motion, att herr Lindhagen, oberoende af hvad en af de ifrigaste förkämparne för jordvärdesbeskattningen, herr Johan Hansson, sagt, behandlar framställningen om alla de möjliga lyckliga följder, som skulle uppstå genom jordvärdebeskattningen, med en tydlig skepsis. Det är dock rätt märkligt, att, när det är fråga om ett så djupt ingrepp i det enskilda jordmonopolet, som termen nu mera skulle lyda, så är till och

med herr Lindhagen skeptisk mot hvad som i det ämnet sagts. Det synes mig mer än något annat visa på hur ytterligt osäker mark man skulle gå framåt, om man skulle gå på den väg, som han här sökt anvisa.

*Angående
beskattning af
jordvärde
eller jord-
värdestebring.*

(Forts.)

Vänder man sig åter till herr Vennerstens motion, synes man vara på något fastare mark. Det är naturligtvis äfven i detta fall svårt att skapa sig en alldeles säker uppfattning; men motionären har dock framdragit så många synpunkter och hänvisat till en viss praxis i Tyskland på ett sådant sätt, att man ändå borde kunna gå med på motionärens, eller bättre utskottets, hemställan. Skillnaden härvidlag är ju den, att herr Vennersten har uttalat sig för en utredning rörande jordvärdestebringensbeskattningen i städerna, hvaremot utskottet i denna utredning vill ta med äfven landsbygden.

Slutligen ber jag att få påpeka såsom en lämplig sak uti utskottets kläm, att utskottet hemställer, att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla om utredning »*hurvida och i hvilken mån . . . etc*» en jordvärdestebringensbeskattning skulle kunna tillämpas. Det vill säga, att Riksdagen skulle, med godkännande af utskottets hemställan, därmed icke ha förklarat, att en sådan beskattning är riktig och bör komma till stånd. Riksdagen har med andra ord endast uttalat, att denna sak är af stor betydelse, och att den alltså afgjordt bör utredas och, om utredningen så gifver vid handen, ett lagförslag äfven komma till stånd.

Med hänvisning till hvad jag härmed uttalat, tillåter jag mig, herr vice talman, att yrka bifall till hvad utskottet här föreslagit.

Herr Jansson i Krakerud: Herr vice talman! Jag skall endast be att få säga några ord till, särskildt med afseende fäst å den upplysning, som motionären lämnade, nämligen att de mindre jordbrukarne i Danmark skulle vara de, som bära upp detta nya skattesystem, sådant som det här föreslagits, därför att de med tillämpning af detsamma skulle få köpa sina jordegendomar billigare. Då må jag säga, att dessa mindre jordbrukare i Danmark måtte vara några besynnerliga herrar, som vilja understödja ett skattesystem, hvilket skulle föra med sig, att de finge en dubbel beskattning på den jord de köpt. Ty det är alldeles gifvet, att denna beskattning drabbar äfven dem, sedan de fått köpa jord, och således få de äfven vidkännas denna dubbla beskattning, nota bene under den förutsättning, att de ha samma beskattning på jordbruksfastighet, som vi för närvarande ha. Ha de icke det, då få de heller icke någon dubbel beskattning. Ha de återigen samma beskattningssystem som vi, då äro nog danskarne så pass praktiska, att de mycket väl förstå sig på att tillämpa det skattesystem, som de ha, så att de icke behöfva införa ett nytt system för att få jordbruket högre beskattadt.

Går man ut ifrån den synpunkten, att hvad man hufvud-

*Angående
beskattning af
jordvärde
eller jord-
värdestegring
(Forts.)*

sakligen vill vinna är, att de mindre bemedlade skola komma i tillfälle att köpa jord i Sverige till billigare pris, än hvad de kunna göra nu, genom införandet af detta skattesystem, ja, då, mina herrar, tror jag icke man bereder desse några stora fördelar genom denna reform. Ty det blir i alla fall de, som få betala det hela till sist.

Jag tror, att huru man än betraktar frågan, från hvilken synpunkt man än ser den, så får man medge, att en sådan anordning är minst sagdt olämplig.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Herr Jansson i Krakerud har erinrat om principerna i vårt skattesystem. Om man tänker på, huru det i själfva verket förhåller sig, tror jag man måste medgifva, att det i detta fall finnes en lucka i vår taxeringsförordning. Utskottet säger ju på ett ställe i sin motivering, att de af mig påpekade förhållanden hufvudsakligen synas bero på felaktig tillämpning af gällande bestämmelser om grunderna för fastighetstaxeringen. Jag skall då be att något få erinra om, huru det härutinnan förhåller sig i de trakter, som jag har någon erfarenhet om.

Om t. ex. en stadsbo eller annan person, som icke är jordbrukare, kommer till en ort och köper en afsöndring eller en mindre hemmansdel, då tar han icke hänsyn till den köpta jordens jordbruksvärde, utan han önskar åtkomma jorden, därför att den af en eller annan anledning passar honom, och då betalar han ofta flere gånger mer än hvad jorden är värd. Eller också kommer t. ex. en trädgårdsmästare och köper några tunnland, enär han ämnar sätta upp ett växthus och i öfrigt bedrifva trädgårdsskötsel på ett litet jordområde. Han betalar då jorden ofta med 3,000 à 4,000 kronor pr tunnland, fastän det icke finnes uppförda några byggnader på området.

Sedan ha vi ytterligare en annan kategori, och det är de s. k. jobbarne. De köpa egendomar egentligen med tanke på spekulation. Egendomar köpas på spekulation, när vederbörande köpare ämnar behålla jorden äfven längre tid, t. o. m. ett tiotal år eller så, därför att det icke är lämpligt att direkt begagna den till byggnadstomter. I och med detsamma att dessa jobbare åtkommit jorden, sjunker jordbruket genast. Jordbruket sjunker, till följd af att de arrendera ut de köpta egendomarna på mycket kort tid, sällan längre än ett år, och under sådana förhållanden kan en arrendator knappast våga så höstsäd, långt mindre inså gräsfrö eller klöfver. Om man tar i betraktande, å ena sidan, hvad anledningen är till att jordbruket faller i vanhäfd, och å andra sidan, att det här varit fråga om att lagstifta gentemot vanhäfd, då förefaller det litet egendomligt, att man vill, att vi stillatigande skola åse, huruledes dessa jobbare och spekulanter

åstadkomma vanhäfd å egendomar, som förut hade hög jordbrukskultur.

Beträffande det, herr Jansson i Krakerud här yttrade angående skattesystemets principer, så vill jag säga, att grundprincipen väl är den, att en inkomst skall beskattas efter den beskattades bärighet eller förmåga att draga skatten. Men den kapitalvinst, som uppstår vid försäljning af en fastighet, blir icke beskattad, den undandraget sig helt beskattning. Detta för så vidt man icke förutsätter, att den person, som en gång köpt en egendom, och i sin ordning sålt den igen, skulle kunna bli uppskattad såsom för rörelse. Men huru ofta kan man påvisa att, vederbörande köpt egendomen med tanke på att vid lägligt tillfälle sälja den med vinst?

När nu sådana personer, om hvilka jag nyss talade, kommit till en trakt och köpt jord, så blir följden den, att de af dem inköpta områdena vid nästa taxering upptagas till försäljningsvärdet, hvilket jag anser vara riktigt. Men sedan tages äfven upp till samma värde de icke försålda delarne af samma hemman, och så går det hela vägen efter med hemman och byar rundt omkring i trakten. Då blir ju förhållandet, att de personer, som sitta kvar som jordbrukare på sina hemman, få betala större skatt, än hvad som skäligt är. Det står uttryckligen i vår taxeringsförordning, att man skall ta hänsyn till areal, utsäde, afkastning, kreaturens antal o. s. v.; men det är också påpekadt, att man skall ta hänsyn till köpeskillingen vid försäljning. Men ofta sker det så, att denna köpeskillning för bekvämlighetens skull tages såsom den ensamt bestämmande faktorn.

Till styrkande af att det verkligen förekommer felaktigheter vid tillämpningen af taxeringsbestämmelserna, hvori det synes nästan omöjligt att åstadkomma rättelse, vill jag påpeka ett par exempel.

Jag har mig sålunda bekant, att i ett fall en person fick en sin fastighet — en utgård utan byggnader och skog och uteslutande använd för jordbruksändamål — upptaxerad så högt som till 1,400 kronor pr tunnland. Han öfverklagade taxeringen och gick så långt som till kammarrätten. Vid sina besvär till kammarrätten bifogade han ett intyg rörande en annan egendom i närheten, som ägdes af en allmän inrättning, men utarrenderats kort innan på längre tid mot ett arrende, uppgående till 23 å 24 kronor per tunnland. Detta intyg togs med för att därmed visa, hvad det veckliga jordvärdet i trakten var. Efter 5 % å taxeringsvärdet — 1,400 kronor — skulle således ofvannämnda egendom lämnat en afkastning af 70 kronor per tunnland, eller, om afkastningen beräknats, såsom vanligen sker efter, 6 %, 84 kronor. När nu den allmänna inrättningen utarrenderade sin egendom mot ett arrende af 23 å 24 kronor pr tunnland, är det tydligt,

*Angående
beskattning af
jordvärde
eller jord-
värdestegring.*
(Forts.)

*Angående
beskattning af
jordvärde
eller jord-
värdestegring.
(Forts.)*

att denne jordbrukare, hvarom fråga är, fick betala ända till tre gånger så stor skatt, som han bort betala.

För att särskildt visa, huru dessa höga taxeringar ha benägenhet att sprida sig, vill jag påpeka ett annat fall. Det har afseende å en kronoegendom.

Som vi veta, går domänstyrelsen tämligen noggrant till väga, när den för sitt speciella ändamål uppskattar värdet å egendomar. En dylik egendom på ungefär 28 tunnland är emellertid utarrenderad för 700 kronor. Men så drages dock vid taxeringen denna kronoegendom med i det värde, som de andra gårdarna i närheten äro uppskattade till, och egendomen blir taxerad till 55,000 kronor. Skall man nu kapitalisera 55,000 kronor efter 5 %, så blir det 2,750 kronor, som arrendet skulle utgöra. När nu arrendet är 700 kronor, så får ju denne arrendator betala ungefär 4 gånger så stor skatt, som han borde göra.

Återigen så vill jag nämna, att det ofta icke är så godt för taxeringsmyndigheterna att så noggrant följa reglementet för taxeringarna, ty förhållandena gestalta ju sig på så många olika sätt. Jag skall nämna ett fall i detta afseende: det gällde nämligen en ägendom, som var värd ungefär 25,000 kronor såsom jordbruk, men var taxerad till 90,000 kronor. Således skulle här taxeringsnämnden gått långt utöfver sin befogenhet och icke följt förordningen för taxeringsnämnderna. Men när ägendomen försåldes, betalades den med 700,000 kronor; här är således en kapitalbildning af ungefär 600,000 kronor, som helt och hållet drages undan beskattning. All annan inkomst skall, såsom vi veta, beskattas, men denna blir icke beskattad, och detta fastän inkomsten måste sägas vara oförtjänt. Om det vore endast i sådana fall, som det kunde vara berättigadt att pålägga en sådan högre beskattning än hvad som borde, så kunde det icke vara mycket att säga om det här, men saken är, att dessa taxeringsmyndigheter gå till väga ofta godtyckligt, eller med andra ord sagdt, tanklöst. De föreställa sig, att all jord är sådan, att den skall en gång förr eller senare få ett högt värde, och de säga som skäl, att vid försäljning skulle man få så och så mycket för egendomen.

Sedan har man sagt t. ex., att det vore så krångligt att tillämpa den här nya beskattningen. Jag hade ursprungligen tänkt mig, att man möjligen skulle kunna upptaga det belopp, som utgör skillnaden mellan försäljningssumman och taxeringsvärdet, såsom för inkomst. Då skulle t. ex. den, som säljer en egendom, på en gång, när han säljer den, få skatta så mycket, som han eljest skulle få göra för jordbruksfastighet på $16\frac{2}{3}$ år och för annan fastighet på 20 år. Men hvad beträffar jordbruksfastighet, så skulle, om det kunde låta sig göra på det sättet, taxeringarna slippa att liksom drifva bort de jordbrukare, som sitta på sina egendomar, som de kanske ofta äro födda på samt

där föräldrarna ännu lefva, och på hvilka egendomar de vilja sitta kvar. I så fall tycker jag, att det är väl hårdt, att dessa bönder, när de få grannar, som ha godt om penningar, då skola påläggas skatter flera gånger mer, än hvad de enligt lagstiftningen annars skulle få göra. I motiveringen till den af herrar Lindhagen och Persson i Malmö afgifna reservationen ha de intagit det, att en värdeskatt skulle utgå, innan fastigheten säljes. Detta tycker jag icke vara riktigt, ty då blefve det ju samma missförhållande här, nämligen att jordbrukaren, som ofta nog i alla fall har tillräckligt att göra för att kunna bära sina utgifter, här skulle få en extra pålaga. Men om de få erlægga en skatt vid försäljningen, just när kapitalet bildas, så kan väl ingen människa ha någonting emot detta. Detta är blott ett fullföljande af de skatteprinciper, som förut äro gällande i vår lagstiftning.

Skillnaden mellan utskottets förslag och herrar Lindhagens och Perssons i Malmö är ju endast den, att i ena fallet föreslås det, att utredningen skulle omfatta endast byggnadsgrunden, i andra fallet, att den skulle gå längre. Ofta nog är det svårt att afgöra, hvad man i hvarje fall skall räkna till byggnadsgrund eller icke. Det är ett skäl, och det andra är, att den här jordvärdestegringen förekommer äfven på andra håll, än där det kan talas om någon byggnadsgrund, såsom jag förut påpekat.

Med anledning af hvad jag här framhållit skall jag, ehuru jag icke kan instämma i den motivering, som är bifogad herrar Lindhagens och Perssons i Malmö reservation, dock yrka bifall till denna reservation.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr vice talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, proposition först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den af herrar Lindhagen och Persson i Malmö afgifna reservationen; och fann herr vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta bevillnings- och lagutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande n:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda

hemställan bifallit den af herrar Lindhagen och Persson i Malmö afgifna reservationen.

Voteringen utvisade 111 ja mot 64 nej, hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 11.

Vid föredragning häruppå af sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande, n:o 12, i anledning af motion rörande skatt å jordvärdestegring, uppkommen genom anläggning af statsjärnvägar, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 12.

*Förslag till
lag om rikets
vapen.*

Härefter förelåg till afgörande lagutskottets utlåtande n:o 66, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rikets vapen, dels ock tre med föranledande af propositionen väckta motioner.

I en den 12 sistlidne januari dagtecknad proposition, n:o 17, hvilken af båda kamrarna till lagutskottet hänvisats, hade Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagdt statsrådsprotokoll öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att antaga propositionen bifogadt förslag till lag om rikets vapen.

I sammanhang med nämnda proposition hade lagutskottet till behandling förehaft tre särskilda till utskottet öfverlämnade motioner, hvilka i anledning af propositionen afgifvits, de två inom Första Kammaren, under n:o 20 af herr *J. F. Nyström* och under n:o 38 af herr *Bergendahl*, samt en inom Andra Kam-maren under n:o 176 af herr *J. Nydal*.

Utskottet hemställde:

1:o att Riksdagen ville, under förklarande att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunnat i oförändradt skick godkännas, i anledning af propositionen samt herrar Nyströms och Nydals förevarande motioner, för sin del antaga ett vid utlåtandet fogadt förslag till lag om rikets vapen; samt 2:o att Riksdagen i anledning af herr Bergendahls förevarande motion ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida och i hvad mån åtgärder borde vidtagas i syfte att förhindra användandet af förvanskade framställningar af rikets vapen.

Efter föredragning af *punkten 1:o*) begärdes ordet af

Herr Warburg, som anförde: Herr vice talman! För min

ringa del var det med glädje, som jag erfor, att två motionärer, herr Nyström i Första Kammaren och herr Nydal i denna kam- mare, hade framlagt förslag till den ändring uti Kungl. Maj:ts föreliggande proposition, att de kungliga riddarordnarnas insig- nier skulle bottagas ur riksvapnet. Emellertid har utskottet före- slagit borttagande icke allenast af dessa insignier, utan äfven af åtskilliga andra prydnader, som voro afsedda att finnas kring riksvapnet, och dessutom har utskottet — och det är det an- märkningsvärdaste — till den föreslagna lagen fogat *en alldeles ny paragraf*, hvarigenom de nyssnämnda inskränkningarna blifvit för ganska väsentliga fall upphäfdade. För min del vore jag be- nägen åberopa samma ord, som efter inhämtande af utskottets skildring af riksvapnet, sådant det skulle taga sig ut enligt ut- skottets förslag, yttrades af motionären i Första Kammaren, näm- ligen att det gått honom på samma sätt som den äkte mannen i en anekdot, hvilken berättade, att han hade önskat sig en spar- sam hustru, men som tillade, att han blifvit bönhörd i en grad, som han icke tänkt sig. Så har det också gått i detta fall. I likhet med motionären i Första Kammaren finner jag, att riks- vapnet, efter den skildring, som utskottet här lämnat, blifvit väl naket och tarfligt i prydnadsväg. Det må nu emellertid så vara. Men, säger man, det gör detsamma, ty naturligtvis komma Hans Majestät Konungen och de öfriga medlemmarna af konungahuset att, på grund af den genom utskottet tillagda paragrafen, i *sina* riksvapen tillsätta alla de prydnader, som de vilja hafva med. Ja, då skulle förhållandet blifva detsamma som under förra året beträffande rikets flagga. Men jag tillät mig redan då framhålla, hur olämpligt det vore att göra dylika undantag. För min del anser jag, att Sveriges riksvapen bör vara *ett*, liksom Sveriges flagga borde vara *en*. Men då jag icke lyckades få igenom min önskan beträffande flaggan, så vill jag åtminstone med afseende å riks- vapnet yrka, att saken icke måtte blifva afgjord nu i år; det blir den ju icke heller, ty Första Kammaren har redan afslagit detta lagförslag. Emellertid ber jag, herr vice talman, särskildt med hänsyn till den inskjutna paragrafen, att få yrka afslag på lagutskottets hemställan i den föredragna punkten.

Her Zetterstrand: Herr vice talman! Det torde icke löna mycket att yttra sig om denna fråga, då ju lagförslaget redan blifvit af Första Kammaren afslaget, men jag vill ändock nämna några ord.

Jag ber då få säga, att det är med afsikt, som man i denna lag intagit en beskrifning på, huru Sveriges riksvapen skall se ut, och på samma gång i utskottet tillfogat en paragraf, inne- hållande rättighet för Hans Maj:t Konungen och andra till kungl. huset hörande att, om de så vilja, föra särskilda riksvapen med

*Förslag till
lag om rikets
vapen.*

(Forts.)

Förslag till
lag om rikets
vapen.

(Forts.)

ytterligare tillagda prydnader. Detta är ej annat, än hvad som brukas i många främmande länder.

Gentemot den föregående talaren vill jag framhålla, att man icke med fog kan påstå, att, såsom han sade, detta af utskottet föreslagna riksvapen skulle vara det naknaste och tarfligaste man kan se. Detta riksvapen är ju detsamma, som vi dagligdags se på de mynt, som vi här i landet hafva och som gå i handel och vandel; det är i alla fall Sveriges vapen, och så är det här i utskottets förslag beskrifvet, och den beskrifningen anser jag vara både fullständig och bra samt lagförslaget i öfrigt godt. Under sådana förhållanden skall jag, herr vice talman, fastän det ju icke kan leda till någon egentlig påföljd, såsom frågan nu föreligger genom Första Kammarens beslut, be att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena gaf herr vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på afslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och fann herr vice talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Warburg åskade emellertid votering, hvilken ock företogs enligt följande nu godkända och anslagna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i första punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen utvisade 95 ja mot 62 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2:o) föredrogs härefter; och yttrade därvid

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Då nu vapenlagen genom kamrarnas skiljaktiga beslut fällit, synes mig icke anledning förefinnas att aflåta den i andra momentet föreslagna skrifvelsen, och jag får därför yrka afslag å utskottets hemställan i detta moment.

Vidare anfördes ej. Efter det herr vice talmannen framställt propositioner i ämnet, blef utskottets hemställan af kammaren afslagen.

§ 13.

Slutligen föredrogos hvart för sig:

lagutskottets utlåtanden:

n:o 67, i anledning af väckta motioner om lagstiftning, som bättre än den gällande tillförsäkrar staten afkomsten af dess jordägareandelar i inmutade malmfyndigheter samt förebygger, att utlåningar komma i besittning af grufvor och gruffaffärer;

n:o 68, i anledning af väckt motion om tillägg till 2 § förordningen angående försäljning af vin och öl; och

n:o 69, i anledning af väckt motion om valbarhet för kvinna till samtliga kommunala representationer och nämnder; samt statsutskottets utlåtande,

n:o 144, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 11 af fjärde hufvudtiteln gjorda framställning i fråga om ersättning åt vissa löntagare i följd af arméns organisation.

Kammaren biföll hvad i dessa utlåtanden hemställts.

§ 14.

Anmälades och godkändes följande förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet:

n:o 179, angående tullbevillningen;

n:o 180, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående skatt å fin stärkelse, tillverkad af importerade råämnen,

n:o 181, angående tiden för ikraftträdandet af tilläggsafgiften för brännvin, tillverkad af majs m. m.,

n:o 182, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, och

n:o 183, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar om frihamn och om frilager;

från sammansatta stats- och lagutskottet:

n:o 185, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl.

Maj:t angående upphörande af kronans rätt till storverksträd och ekar å häradsallmänningar,

n:o 186, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående befogenhet för riksförsäkringsanstalten att för arbetare, som af anstalten försäkras för olycksfall i arbete, upptaga försäkring jämväl för olycksfall, som inträffa utom arbetet,

n:o 187, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag i visst fall till aflönande af småskollärläroinnor, och

n:o 188, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkten 30 under åttonde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning om förändrade bestämmelser angående aflöningen för vissa extra ordinarie examinerade folkskollärare; samt

från lagutskottet:

n:o 190, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utförande och nyttjande af elektrisk anläggning för telegrafering eller telefoning utan tråd.

§ 15.

Till bordläggning anmälde

statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 165, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående telegrafverkets utgiftsstater för år 1908 m. m.;

n:o 166, i anledning af väckta motioner i fråga om undersökning af Sveriges tillgångar af malmer, stenkol m. m.;

n:o 167, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen, i fråga om statsbidrag för folkskoleändamål till kommuner, som äro synnerligen betungade af beskattningar för skolväsendet;

n:o 168, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet för uppehållande af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Ostasien;

n:o 169, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster;

lagutskottets memorial:

n:o 71, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af lagutskottets utlåtande n:o 60, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande särskilda bestämmelser om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne, dels ock sex med föranledande af denna proposition afgifna motioner; och

n:o 72, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut

beträffande vissa delar af lagutskottets utlåtande n:o 63, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet; samt

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 36, i anledning af friherre A. T. Adelswärds motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en grufgeologisk undersökning rörande inom landet befintliga fyndigheter af malm och stenkol m. m.

§ 16.

Härefter lämnades på begäran ordet till

Herr Widén, som yttrade: På anmodan af herr vice talmannen tillåter jag mig föreslå, att de två gånger bordlagda ärendena måtte å föredragningslistan för morgondagens plenum uppföras i följande ordning:

1:o statsutskottets utlåtande n:o 145,

2:o statsutskottets utlåtande n:o 146,

3:o statsutskottets utlåtande n:o 164,

4:o statsutskottets utlåtande n:o 149,

5:o statsutskottets utlåtande n:o 148 och

6:o statsutskottets utlåtande n:o 147 samt därefter ärendena i den ordning de enligt vedertagen ordning skolat å föredragningslistan uppföras.

Hvad herr Widén sålunda föreslagit bifölls af kammaren.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 2,18 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.
